

OPRÅB: Genfortryl tilværelsen

Anmeldelse af Voksbarnet af Olga Ravn

Olga Ravn udkommer endnu engang med en forbandet velskrevet roman. *Voksbarnet* lægger sig i forlængelse af den tendens, der har været til at kaste lys over historiske kvinders skæbner. Den handler nemlig om en gruppe kvinder, som blev udsat for hekseprocesser i starten af 1600-tallet. Men man skal gøre sig klart, hvorfor man gerne vil læse den: for Ravns mættede og lækre sprog, eller fordi man ønsker at få forestilling om, hvordan livet måske har været for de trolddomsanklagede. Som narrativ er den lige ud ad landevejen, har arketyperiske karakterer og overrasker ikke. Historien er overresearchet: Ravn øser ud af sin viden om perioden, om Christian d. IV., om planterne, om 1600-tallets husarbejde og alt muligt andet. Det er interessant nok, men gør fortællingen ret gumpetung. Som et stykke litteratur (især fra Olga Ravn) lader *Voksbarnet* en hel del tilbage at ønske.

Det mest unikke ved historien er, at den bliver fortalt af et voks barn. Et tilsyneladende tænkende væsen, skabt af den adelige Christenze Kruckow til at påføre andre mennesker smerte.

Voksbarnet får selv sanseindtryk, som det viderefortæller, men det taler også med dyr, planter, genstande og væsker, som på denne måde også kommer til at farve historien. Voksbarnet eksisterer stadig her 400 år efter begivenhedernes gang, og nærmer sig på grund af dette og på grund af sin forbindelse til alt andet at være en altseende og alvidende fortæller. Alligevel er det også en nærværende fortæller, der oftest er placeret i begivenhedernes midte. På én gang altså situeret og guddommelig. Selvom voksbarnet er en anelse for selvoptaget til min smag (det er meget opslugt af, hvordan det kan forstå og formidle), er det en god fortæller. Med dets formidling, får man nemlig en følelse af, at alting er levende og indeholder magi.

Voksbarnet er tæt knyttet til sin skaber, Christenze, og det fortæller primært hendes historie. Christenze er det, man kunne kalde en klog kone: hun kender og bruger mange gamle råd og formularer, som kan påvirke situationers gang og folks velbefindende. Hun ved altså en ting eller to om, hvordan man kan besnære tilværelsen. Christenze kunne med andre ord også kaldes en heks, og det bliver hun. For i det øjeblik, hvor tingene begynder at gå skævt i en klog kones nærvær, så er det hende, der får skylden. Hun, der ved så meget, må være i ledtog med djævlén, og dermed være årsag til ulykken.

Christenze interesserer sig ikke for at blive gift med en mand – hun “ville ikke ægteseng og ægtepagt og brudeslør og -kiste”. På grund af sin status som adelig, er det heldigvis heller ikke nødvendigt for hende. Hun er utilpas i sin position som kvinde, og tænker om sin kønsidentitet: “det havde været bedre, hvis hun var født mand,

allerede som barn slog det hende, at hun havde fart i sig og styrke; og fik hun chancen for kækt at beskytte og måske endda holde om en af de andre piger, der skræmtes ved synet af en stor hund ved voldgraven, så gik hele dagen med tanken om det, som Christenze forstod som det mandlige, at beskytte og holde om og ride og fægte". At kønstransitionere er ikke en mulighed, end ikke i tanken for Christenze. Hun må leve som kvinde, eller rettere med konsekvenserne af at blive set som kvinde. Det betyder at Christenze forbliver jomfru – hvis det altså forstås heteronormativt – for Christenze er til kvinder. Særligt to har stor betydning: Anne Bille fra Fyn og Maren fra Ålborg.

Anne Bille, som nok må siges at være hendes livs kærlighed, føder 15 børn, hvoraf ingen overlever. Under fødslerne er det Christenze, der holder skindkjolen længst. Den der kan det, er den stærkeste, for den der har skindkjolen, skal bære smerten for en anden. Dette gør Christenze for Anne under fødslerne, og hun bliver kendt for sin styrke. Christenze forsøger at gøre sit til, at Annes børn skal overleve (Anne skal drikke en ske mælk med en edderkop i), men desværre lykkes hendes forsøg ikke.

På grund af de mange fejlslagne graviditeter bliver Anne mere og mere bitter. Hun ender med at beskylde Christenze for at være troldkvinde i bare forpinthed. Dette starter Christenzes trolddomsrygte, som følger med hende til Ålborg, hvortil hun flygter, og lever de næste mange år. Her møder Christenze først Maren, som bliver hendes uofficielle kæreste. Siden møder hun også Marens veninder, og hun bliver fremefter en del af deres kreds. Kvinderne ordner sild sammen, væver sammen og fester

sammen. De udfører ritualer, og går i kirke, de bagtaler mændene, og gør hver deres for at komme igennem livet.

Det ender skidt for Christenze og hendes veninder. De kommer igennem pinlige forhør (læs: tortur), bliver holdt fanget under kummerlige forhold og kan (naturligvis) ikke bevise, at de ikke har gjort tryllekunst til gene og harme for andre. Resten kan man så gætte sig til. Forhørene og torturen som Christenze og hendes veninder går igennem, er ikke på nogen måde usædvanligt i starten af 1600-tallet. Det er måske det, der gør deres fortælling ekstra vigtig at opholde sig ved. Ikke for det unikke ved den, men fordi det var så forbandet almindeligt, at man brændte kvinder af. Bogstavelig talt.

Det bliver sagt, at hvor der er mange kvinder, er der mange hekse. Det er farligt for kvinder at socialisere med hinanden, for er der først én i deres kreds, som bliver anklaget for hekseri, så er der stor sandsynlighed for, at de andre også bliver det. Ravn formår at tegne et komplekst billede af denne situation, og hvordan kvinderne alligevel trodser deres angst og samles.

Det som især interesserer mig ved den fremstilling, som Olga Ravn laver af disse kvinder, er, at de faktisk udøver magiske ritualer. At de forbander folk, og gør mange af de andre ting, som de bliver anklaget for. De er ikke de reneste englebasser, gud har sat på jord, men almindelige koner, som gør brug af den (til tider tvivlsomme) lærdom, som de har kunnet få fra andre kvinder. Ikke meget anderledes, end hvad alle mulige andre kvinder gjorde. Deres færden er lige så kompleks som menneskers færden har været til

alle tider, og de er mere end noget andet bare menneskelige.
Fortjener de bålet for det? Nej, er det entydige svar.

Voksbarnet giver en indsigtsfuld skildring af hekseprocesserne, og det er en magisk fortælling om stærke kvinder og kvindefællesskaber. Samtidig råber den også det moderne menneske op: der bør være plads til det fantastiske, forunderlige og magiske i livet. Når man har læst *Voksbarnet*, får man lyst til at genfortrylle tilværelsen, danse med sine veninder, forbande dem, der fortjener det, spise en edderkop og lave et voksbarn.

Og til de hekseinteresserede: Hvis man godt kan lide Olga Ravn, og man gerne vil vide mere om hekseprocesserne, så skal man ikke snyde sig selv for at læse *Mindesmærke for de trolddomsanklagede - eller - Logbog for at huske 16 kvinder hvoraf 13 blev brændt levende, to begik selvmord og en lykkedes med at undslippe, 1612-1615 samt 2021, omskrevet, indsamlet, drømt af en kvinde på 34, altså mig, en stjerne blandt alle disse respirerende stjerner, der er menneskene: del 1 af 12 - marts, 2021*. Det er en ok lang titel, men bag den gemmer sig en forholdsvis kort bog, som følger en gruppe kvinder fra Køge, der for størstedelen heller ikke kom særligt heldigt ud af deres hekseprocesser. Parallelt følger man Ravn i hendes færd rundt i Køge for at finde informationer om dem, og indimellem er der gamle trylleformularer og opskrifter på naturfarvninger af stof. Det er en mere rå bog, hvor researcharbejdet ligger lige i overfladen, men det gør den bestemt ikke mindre interessant.

Tidspunkt: 22.9.2023

Sted: København

Forfatter: Olga Ravn

Titel: Voksbarnet

Sider: 204

Forlag: Gyldendal

Facebook < <https://www.facebook.com/litteraturnu> > / **Instagram** <

<https://www.instagram.com/litteraturnu.dk/> >

Hjemmesiden er lavet i samarbejde med **Hilsen IT** < <https://hilsen.it/> >